

ОСНОВИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Конспект лекцій

Для майбутніх вчителів фізичної культури

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ЛУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
КОЛЕДЖ» ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Факультет початкової освіти та фізичної культури

Кафедра теорії та методики фізичної культури

Олеся ДИШКО

ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ
З ОК «ОСНОВИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Луцьк 2026

УДК 378.04:338.48

Рекомендовано до друку вченою радою факультету початкової освіти та фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж»

(протокол № 8 від 20.01.2026)

Розглянуто та затверджено на засіданні кафедри теорії та методики фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж»

(протокол № 6 від 12.01.2026)

Розробник:

Олеся ДИШКО – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури

Рецензенти:

Олена ТОМАЩУК – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри теорії фізичного виховання та рекреації Волинського національного університету імені Лесі Українки,

Ірина КЛІШ – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичної культури КЗВО «Луцький педагогічний коледж»

Дишко О.Л. Опорний конспект лекцій з ОК «Основи науково-педагогічних досліджень». Луцьк, 2026. 98 с.

Опорний конспект лекцій з ОК «Основи науково-педагогічних досліджень» спрямований на формування у майбутніх учителів фізичної культури знань про організацію та методику педагогічних досліджень у закладах загальної середньої освіти. У матеріалах розкрито питання академічної доброчесності, етики досліджень, логіки та структури наукової роботи, аналізу джерел і використання сучасних методів збору та обробки даних. Особливу увагу приділено практичним аспектам проведення досліджень у фізичному вихованні школярів. Конспект сприяє розвитку дослідницьких умінь і професійної компетентності студентів. Рекомендований для використання у підготовці здобувачів вищої освіти педагогічного спрямування.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Тема 1. Науково-дослідницька діяльність учителя фізичної культури в системі загальної середньої освіти. Академічна доброчесність.....	8
Тема 2. Етика педагогічних досліджень у фізичному вихованні школярів.....	14
Тема 3. Логіка та структура педагогічного дослідження в умовах НУШ.....	20
Тема 4. Вибір проблематики досліджень у фізичній культурі школярів.....	26
Тема 5. Аналіз наукових і методичних джерел та відкритих ресурсів.....	32
Тема 6. Педагогічне спостереження та методи опитування у шкільній практиці.....	39
Тема 7. Педагогічний експеримент у фізичному вихованні.....	46
Тема 8. Тестування та моніторинг фізичної підготовленості школярів.....	55
Тема 9. Методи математичної статистики у дослідженнях учителя фізичної культури.....	63
Тема 10. Методика підготовки та оформлення студентської наукової роботи.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	96

ВСТУП

Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується глибокими трансформаційними процесами, пов'язаними з упровадженням концепції Нової української школи, орієнтацією на компетентнісний підхід, інтеграцію знань, розвиток критичного мислення та формування здатності здобувачів освіти до самореалізації. У цих умовах істотно змінюється роль учителя, який перестає бути лише транслятором знань і стає організатором освітнього процесу, наставником, фасилітатором та дослідником.

Особливо це стосується вчителя фізичної культури, професійна діяльність якого поєднує педагогічні, оздоровчі, виховні та організаційні функції. Сучасний учитель фізичної культури має не лише володіти методикою навчання рухових дій і розвитку фізичних якостей, але й бути здатним до аналізу ефективності власної діяльності, впровадження інноваційних підходів і прийняття обґрунтованих педагогічних рішень на основі наукових даних.

У цьому контексті особливої актуальності набуває формування у майбутніх фахівців здатності до науково-педагогічних досліджень. Саме дослідницька діяльність забезпечує можливість глибшого розуміння закономірностей освітнього процесу, виявлення проблем і пошуку ефективних шляхів їх розв'язання. Вона сприяє розвитку професійної рефлексії, критичного мислення та творчого підходу до організації фізичного виховання школярів.

Освітній компонент «Основи науково-педагогічних досліджень» є важливою складовою підготовки майбутніх учителів фізичної культури, оскільки спрямований на формування у них системи знань, умінь і компетентностей, необхідних для здійснення дослідницької діяльності в умовах закладів загальної середньої освіти. Він забезпечує теоретичне підґрунтя і практичну готовність до організації та проведення педагогічних досліджень, аналізу та інтерпретації їх результатів, а також впровадження отриманих висновків у практику.

Метою освітнього компонента є формування у майбутніх учителів фізичної культури системи теоретичних знань, практичних умінь і дослідницьких

компетентностей, необхідних для організації та проведення науково-педагогічних досліджень у сфері фізичного виховання школярів, аналізу та інтерпретації отриманих результатів, а також для впровадження інноваційних підходів до організації освітнього процесу відповідно до вимог Нової української школи, принципів академічної доброчесності та професійної етики.

Досягнення цієї мети передбачає реалізацію низки взаємопов'язаних завдань, які охоплюють як теоретичну, так і практичну складові підготовки. Насамперед йдеться про формування у студентів глибоких знань щодо методологічних засад науково-педагогічних досліджень, розуміння їх ролі у професійній діяльності вчителя фізичної культури, а також усвідомлення значення дослідницького підходу для підвищення якості освітнього процесу.

Важливим завданням є опанування принципів академічної доброчесності та етичних норм проведення педагогічних досліджень. У сучасному освітньому середовищі дотримання цих принципів є не лише вимогою законодавства, але й основою професійної культури педагога. Вони забезпечують довіру до результатів дослідження, сприяють формуванню відповідального ставлення до наукової діяльності та виховують повагу до інтелектуальної власності.

Значна увага приділяється формуванню вмінь планувати педагогічне дослідження. Це передбачає здатність визначати актуальну проблему, формулювати об'єкт і предмет дослідження, ставити мету і завдання, висувати гіпотезу та обирати адекватні методи наукового пізнання. Саме ці вміння забезпечують логічність, послідовність і наукову обґрунтованість дослідницької діяльності.

Не менш важливим є оволодіння методами збору та обробки емпіричних даних. У межах освітнього компонента студенти знайомляться з такими методами, як педагогічне спостереження, анкетування, педагогічний експеримент, тестування та моніторинг фізичної підготовленості школярів. Окремо розглядаються основи математичної статистики, які дозволяють об'єктивно оцінювати результати дослідження та робити науково обґрунтовані висновки.

Особливе місце займає розвиток навичок роботи з науковою інформацією. У сучасних умовах інформаційного перевантаження вчитель повинен уміти здійснювати пошук, відбір і критичний аналіз наукових і методичних джерел, використовувати відкриті електронні ресурси та цифрові технології. Це дозволяє не лише підвищити якість дослідження, але й забезпечити постійне професійне самовдосконалення.

Освітній компонент також передбачає формування вмінь представляти результати дослідження у науковій формі. Йдеться про підготовку та оформлення курсових робіт, тез доповідей, наукових статей, що є важливою складовою академічної діяльності студентів.

Зміст освітнього компонента структуровано за двома змістовими модулями, що забезпечують послідовність і логічність навчального матеріалу. Перший модуль присвячений методологічним засадам дослідницької діяльності, зокрема розгляду сутності науково-дослідницької діяльності, принципів академічної доброчесності, етики педагогічних досліджень, логіки та структури дослідження, а також вибору його проблематики. Другий модуль орієнтований на практичні аспекти дослідження і включає питання аналізу наукових джерел, використання методів збору даних, організації педагогічного експерименту, тестування та статистичної обробки результатів.

У процесі вивчення освітнього компонента формуються як загальні, так і спеціальні компетентності майбутнього вчителя фізичної культури. Загальні компетентності охоплюють здатність до критичного мислення, аналізу інформації, міжособистісної взаємодії, адаптації до змін та прийняття відповідальних рішень. Спеціальні компетентності пов'язані з використанням сучасних технологій у професійній діяльності, плануванням освітнього процесу, організацією рухової діяльності учнів та застосуванням наукових методів дослідження.

Результати навчання за освітнім компонентом відображають здатність студентів застосовувати отримані знання у практичній діяльності. Вони включають уміння аналізувати педагогічні явища, враховувати індивідуальні особливості учнів, розробляти навчально-методичні матеріали, здійснювати рефлексію власної

діяльності, критично оцінювати інформацію та впроваджувати інноваційні підходи.

Таким чином, опорний конспект лекцій з освітнього компонента «Основи науково-педагогічних досліджень» є важливим навчально-методичним ресурсом, який сприяє формуванню у студентів цілісного уявлення про науково-дослідницьку діяльність учителя фізичної культури. Він поєднує теоретичні положення з практичними рекомендаціями, що дозволяє забезпечити підготовку майбутніх фахівців до ефективної професійної діяльності в умовах сучасної школи.

Опанування змісту цього освітнього компонента сприятиме формуванню дослідницької культури, розвитку аналітичного мислення та здатності до інноваційної діяльності, що є необхідними умовами професійного становлення сучасного вчителя фізичної культури.

Лекція 1

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Мета: сформувати у студентів розуміння ролі науково-дослідницької діяльності в професійній діяльності вчителя фізичної культури та засад академічної доброчесності.

Список використаних джерел:

1. Денисенко Н.Г., Борбич Н.В., Дишко О.Л., Федорчук О.Ю., Смолук А.І. Науково-дослідницька робота як складова підготовки вчителя нової української школи (міжпредметний підхід). Вісник науки та освіти. 2025. № 3(33). С. 902-916. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-3\(33\)-902-916](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-3(33)-902-916)
2. Дишко О.Л. Формування культури академічної доброчесності у майбутніх фахівців фізичної культури. *Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід*: збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 12-13 травня 2022 року). Суми, 2022. С. 107-110.
3. Закон «Про вищу освіту». URL: <http://zakon4.rada.gov.-ua/laws/show/1556-18>
4. Костюкевич В. М., Шинкарук О. А., Воронова В. І. та ін. Основи науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти зі спеціальності «Фізична культура і спорт»: навч. посіб. Київ: Вид-во «Олімпійська література», 2018. 528 с.
5. Михайлова Н. Д. Основи науково-дослідницької діяльності студентів з фізичного виховання і спорту: навч.-метод. посіб. Київ, 2018. 146 с.
6. Міністерство освіти і науки України. Наука. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/наука>.
7. Основи науково-дослідної роботи у фізичній культурі: навч. посіб. / С. П. Козіброцький, Н. О. Белікова, Н. А. Деделюк та ін. Луцьк, 2024. 228 с.
8. Про авторське право і суміжні права: Закон України [№ 703-IX від 16.06.2020, ВВР, 2020, № 45, ст.387]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3792-12#Text>

План:

1. Поняття та значення науково-дослідницької діяльності вчителя.
2. Основні напрями досліджень у фізичному вихованні.
3. Компетентності вчителя-дослідника.
4. Академічна доброчесність: сутність та принципи.
5. Види порушень (плагіат, фальсифікація, списування тощо).
6. Формування культури доброчесності в освітньому середовищі.

1. Поняття та значення науково-дослідницької діяльності вчителя

У сучасних умовах реформування освіти та впровадження компетентнісного підходу діяльність учителя фізичної культури значно розширюється. Вона вже не обмежується лише організацією уроків та контролем фізичної підготовленості учнів, а передбачає здатність до постійного професійного розвитку, саморефлексії та наукового пошуку.

Науково-дослідницька діяльність учителя фізичної культури — це цілеспрямована, систематична діяльність, спрямована на вивчення, аналіз і вдосконалення процесу фізичного виховання шляхом застосування наукових методів.

Основні ознаки науково-дослідницької діяльності:

- наявність проблеми та мети дослідження;
- використання наукових методів;
- об'єктивність і доказовість результатів;

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Костюкевич В. М., Шинкарук О. А., Воронова В. І. та ін. Основи науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти зі спеціальності «Фізична культура і спорт»: навч. посіб. Київ: Вид-во «Олімпійська література», 2018. 528 с.

2. Методичні рекомендації до виконання, оформлення та захисту курсової роботи для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура) / автори-упорядники: Т. В. Гнітецька, Н. А. Деделюк, Н. О. Белікова, О. Г. Томашук, С. П. Козіброцький; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 2022. 50 с.

3. Михайлова Н. Д. Основи науково-дослідницької діяльності студентів з фізичного виховання і спорту: навч.-метод. посіб. Київ, 2018. 146 с.

4. Основи науково-дослідної роботи у фізичній культурі: навч. посіб. / С. П. Козіброцький, Н. О. Белікова, Н. А. Деделюк та ін. Луцьк, 2024. 228 с

5. Сергієнко Л.П. Технології наукових досліджень у фізичній культурі: підручник для студентів вищих навчальних закладів: у 2 кн. Кн. 1. Тернопіль, 2014. 496 с.

6. Сергієнко Л.П. Технології наукових досліджень у фізичній культурі: підручник для студентів вищих навчальних закладів: у 2 кн. Кн. 2. Тернопіль, 2015. 900 с.

Допоміжна:

1. Белікова Н. О., Кіндрат В. К., Индика С. Я., Дишко О. Л., Беліков О. В. Анкетування як технологія вимірювання якості освітніх послуг у вищій школі. *Природнична освіта та наука*. Рівне, 2024. № 1. С. 5-11. <https://doi.org/10.32782/NSER/2024-1.01>

2. Денисенко Н.Г., Борбич Н.В., Дишко О.Л., Федорчук О.Ю., Смолюк А.І. Науково-дослідницька робота як складова підготовки вчителя нової української школи (міжпредметний підхід). *Вісник науки та освіти*. 2025. № 3(33). С. 902-916. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-3\(33\)-902-916](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-3(33)-902-916)

3. Денисенко Н.Г., Дишко О.Л., Кліш І.С., Подольок С.М. Неформальна фізкультурна освіта як складова формування професійних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури. *Інноваційна педагогіка*. 2025. Випуск 79. Том 1. С. 163-168. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/79.1.30>

4. Дишко О.Л. Формування культури академічної доброчесності у майбутніх фахівців фізичної культури. *Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід: збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Суми, 12-13 травня 2022 року). Суми, 2022. С. 107-110.

5. Дишко О.Л., Борбич Н.В., Яцик Т.О. Проблеми інтеграції наукових досліджень у процес підготовки здобувачів вищої освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2025. № 217. С. 108-113. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-217-108-113>

6. Дишко О.Л., Косинський Е.О., Яцик Т.О. Проблема готовності до застосування інноваційних технологій у методиці фізичного виховання *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія»*. 2025. Вип. 7. С. 48-54. <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2025-1.07>

7. Іваненко О.В., Худолій О.М. Проблеми планування процесу вивчення дисципліни. Основи наукових досліджень. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2008. №1. С.19-28.

8. Кічук С.Ф. та ін. Методичні основи науково-дослідної роботи у фізичному вихованні та спорті: Навч. посібник. Тернопіль, 1998. 68 с.

9. Круцевич Т.Ю., Вороб'єв М.І., Безверхня Г. В. Контроль в фізичному вихованні дітей, підлітків і молоді. Київ, 2011. 244 с.

10. Михайлова Н. Д., Ареф'єв В. Г. Математична статистика: навч.- метод. посіб. Київ: Вид-во «Міленіум», 2020. 208 с.

11. Міністерство освіти і науки України. (2016). Концепція Нової української школи. Київ: МОН України. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

12. Про авторське право і суміжні права: Закон України [№ 703-IX від 16.06.2020, ВВР, 2020, № 45, ст.387]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3792-12#Text>

13. Olesia Dyshko, Natalia Bielikova, Anatolii Tsos, & Eduard Kosynskyi. The influence of the educational process on the psychological state of students and teachers in Physics Culture and sports during the war. *Slobozhanskyi Herald of Science and Sport*. 2024. 28(3), 102-107. <https://doi.org/10.15391/sns.v.2024-3.001> (Видання внесено до міжнародної наукометричної бази Scopus)

Інформаційні ресурси

1. Закон «Про вищу освіту». URL: <http://zakon4.rada.gov.-ua/laws/show/1556-18>.

2. Міністерство освіти і науки України. Наука. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nauka>.

3. Наука в олімпійському спорті. URL: <https://sportnauka.org.ua/ua/>.

4. Національна академія педагогічних наук України. URL: <http://naps.gov.ua/ua/>

5. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.

6. Про новий стандарт «Бібліографічне посилання. загальні положення та правила складання» (ДСТУ 8302:2015). URL: <http://www.nas.gov.ua/publications/news/Documents/Radchenko-DSTU.pdf>